

ПРИРОДНІ ЛІСИ В ПОМІРНІЙ ЗОНІ ЄВРОПИ: ЦІННОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ

**(Міжнародна конференція в Мукачеві,
Закарпаття, Україна, 13–17 жовтня 2003)**

З 13 по 17 жовтня 2003 р. на базі Карпатського біосферного заповідника проходила міжнародна наукова конференція «Природні ліси в помірній зоні Європи: цінності та використання». На це наукове зібрання з'їхались 250 представників еліти європейської лісознавчої науки з 26 країн Західної та Східної Європи. Серед них відомі вчені: Маріо Броджі і Петер Дуеллі (Швейцарія), Петер Шмідт (Німеччина), Ярі Парвіайнен (Фінляндія), Білл Слі (Великобританія), Георг Франк і Елізабет Йоганн (Австрія), Еміль Клімо (Чехія), Андрій Яворські (Польща), Ладіслав Пауле (Словаччина), Степан Стойко, Ірина Дудка, Світлана Зіман, Василь Комендар, Василь Парпан (Україна) та ін.

Найбільш представницькими на конференції були делегації вчених України (76 осіб), Німеччини (25 осіб), Швейцарії (24 особи), Австрії (7 осіб), Польщі (6 осіб), Чехії (6 осіб), Румунії (4 особи), Словаччини (4 особи) та інших країн.

Конференція проходила під патронатом Ради Європи, Всесвітнього фонду природи «WWF», Міжнародного союзу охорони природи (IUCN) та Міжнародної спілки лісівничих досліджень (IUFRO). Ініціаторами її проведення стали Швейцарський федеральний інститут лісових, снігових і ландшафтних досліджень (WSL) та Карпатський біосферний заповідник.

Вітання учасникам конференції надіслав Голова Верховної Ради України В.М. Литвин. У ньому, зокрема, підкреслено, що «проведення у Закарпатті міжнародної конференції під патронатом Ради Європи за участю представників наукових кіл з 26 країн засвідчує значний інтерес європейської спільноти до України і ще раз підтверджує високий авторитет її організаторів — Швейцарського федерального інституту лісових, снігових і ландшафтних досліджень (WSL) та Карпатського біосферного заповідника.

Україна — одна з найменш заліснених у Європі територій, тому проблеми охорони та раціонального використання її лісових багатств Верховна Рада та Уряд України приділяють підвищену увагу. Останнім часом прийнято державну програму «Ліси України», Закон «Про мораторій на проведення суцільних рубок в ялицево-букових лісах Карпатського регіону», підготовлено нову редакцію «Лісового кодексу» тощо. У цій справі велике значення надається використанню досягнень науки та європейського досвіду сталого лісокористування.

Певен, що ваша конференція послугує справі міжнародного обміну інформацією, сприятиме розвитку лісознавчої науки та зближить науковців Сходу і Заходу».

У привітанні на адресу конференції віце-прем'єр-міністр України Іван Кириленко наголосив: «У сучасних умовах глобалізації як ніколи зростає роль міжнародної співпраці, кооперації науковців і фахівців з різних країн. При цьому головними завданнями залишаються сталий розвиток і збереження навколишнього середовища, раціональне використання природних багатств, збереження історичної та культурної спадщини.»

Відкриваючи пленарне засідання Конференції, директор Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук Ф.Д. Гамор підкреслив, що ідея проведення на базі пралісів Закарпаття міжнародної наукової конференції виникла не випадково. Вона є результатом багаторічної співпраці українських та швейцарських науковців у рамках проекту партнерства установ, що підтримуються швейцарською науковою фундацією. Безсумнівно, цей науковий форум надасть новий імпульс поглибленню співпраці не лише між цими організаціями, а й відкриє нові можливості для розробки наукових і бізнесових проєктів, слугуватиме запровадженню ідей сталого лісокористування на Європейському континенті, особливо в Україні.

До учасників Конференції звернувся голова Державного комітету лісового господарства України М.В. Колісниченко. Він підкреслив, що «Україна, незважаючи на невелику лісистість території (15,6 %), має покриті лісом площу 9,4 млн. га і займає десяте місце в Європі. Ліси в нашій державі виконують насамперед екологічні функції і мають обмежене експлуатаційне значення. На половині площі лісів промислові рубки заборонені, а 13 % є

заповідними. На землях Держлісфонду створено 2,8 тис. об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею близько 1 млн. га».

Українські Карпати — найунікальніший регіон України з високою різноманітністю рослинного і тваринного світу, рідкісними для Європи видами. Тут зосереджено близько 20 % лісового фонду держави.

На цій території, за даними науковців, збереглося понад 60 тис. га унікальних пралісів. Це неоціненні природні об'єкти для розробки наукових основ реконструкцій трансформованих похідних деревостанів, поліпшення їхньої структури, біологічної, екологічної стабільності та підвищення продуктивності. Природа дарує людству свій тисячолітній досвід створення оптимальних лісових екосистем. Тому наше завдання — повною мірою використати цей золотий фонд.

Природні ліси і праліси у Карпатах збережені в різних висотних поясах і слугують моделями для опрацювання засад сталого розвитку регіону, раціонального ведення лісового господарства, забезпечення реалізації державної політики у справі сталого управління лісами.

З метою вивчення досвіду інших країн Держкомлісгосп України зміцнює та розширює контакти з міжнародними організаціями. З 1992 р. співпрацюємо з Комітетом з лісоматеріалів Європейської комісії ООН та Об'єднаним комітетом з технологій, керування і підготовки працівників у лісовому господарстві.

Україна приєдналася до Паневропейського процесу захисту лісів Європи, галузеві наукові інститути є членами Міжнародного союзу лісових наукових організацій (IUFRO).

Важливим завданням інтеграції є узгодження національних аспектів лісового господарства з міжнародними. Корисними є спільні міжнародні проекти, в яких беруть участь українські фахівці та зарубіжні експерти.

З привітанням до учасників Конференції звернулися також перший заступник голови Закарпатської облдержадміністрації С.С. Ревак та заступник голови Закарпатської облради І.В. Артьомов, директор Швейцарського федерального інституту лісових, снігових і ландшафтних досліджень (WSL) Маріо Броджі.

Резонансними на конференції були наукові доповіді: «Праліси та природні ліси помірної зони Європи» доктора агрономії і лісівництва Фінляндського НДІ лісу, професора Ярі Парвіайнена, «Праліси та природні ліси в Україні: проблеми та стратегія охорони» директора Українського НДІ гірсько-лісівництва професора В.І. Парпана, «Карпатський біосферний заповідник: збереження та стале використання» директора Карпатського біосферного заповідника, доктора біологічних наук Ф.Д. Гамора, «Старі ліси як джерело знань для лісівництва: реальність чи міф?» професора Пітера Бранга (Швейцарія), «Важливість природних лісів для біорізноманіття» професора

Петера Дуеллі (Швейцарія), «Соціально-економічні цінності природних лісів» — професора Біла Слі (Великобританія), «Вплив лісу на утворення стоку» — професора Крістофа Хега (Швейцарія) тощо.

Потім учасники Конференції працювали у 12 секціях, зокрема: «Структура та динаміка природних та господарських ялицево-букових і смереково-ялицевих лісів», «Генетичне та видове різноманіття», «Структура та динаміка природних та господарських букових лісів», «Оцінка біорізноманіття та цінності збереження», «Динаміка рослинності та моделювання екосистем», «Охорона природних лісів в минулому та на сьогоднішній день», «Управління природними лісами та буферними зонами», «Природні ліси та туризм», «Різноманітні соціально-економічні цінності природних лісів» та інших.

Усього за 3 дні роботи Конференції було заслухано понад 60 доповідей. Велика кількість різноманітних матеріалів була представлена на сесії постерів.

На Конференції прийнято Мукачівську заяву та Звернення. У заяві зафіксовано загальну картину стану природних лісів у помірній зоні Європи. При цьому зазначено, що центральними завданнями мають бути питання вивчення їхньої структури, динаміки розвитку, біорізноманітності та суспільно-економічних цінностей, а також проблеми їх захисту. У Заяві особливо наголошується, що природні ліси є рідкісними та вразливими екосистемами. Тому вони важливі для формування заповідної мережі, використання їх як базових ареалів для апробації наближених до природного методів господарювання, а також для збереження «in situ» лісового генфонду та створення депозитарію лісової природи. Конференція рекомендувала, щоб проблеми природних лісів були включені до Робочої програми щодо імплементації Віденської декларації та Резолюцій конференції міністрів по захисту лісів у Європі (MCPFE), з наголосом на Резолюції 4 (Збереження та збагачення лісового біорозмаїття в Європі) та її розділів 9, 10, 16.

У Зверненні учасники конференції пропонують: 1) провести інвентаризацію пралісів і природних лісів на основі уніфікованої методики; 2) Швейцарському федеральному інституту лісових, снігових і ландшафтних досліджень розробити юридичні основи територіальної охорони осередків пралісів та природних лісів; 3) науково-дослідним установам та організаціям країн, де збереглися праліси та природні ліси, проводити відповідні наукові дослідження та моніторинг з метою використання отриманих даних у практичному лісівництві та екологічній освіті.

Уряду України окремо рекомендовано: 1) передбачити у новій редакції Лісового кодексу України розділ про охорону, збереження і використання природних лісів і пралісів на основі передового досвіду європейських країн і застосувати їх як екологічні моделі для лісів господарського призначення; 2) враховуючи транскордонне екологічне значення Карпат у Центрально-Східній Європі та особливе значення гірських лісів у підтриманні екологіч-

ного балансу, прискорити реалізацію законів України щодо розширення мережі природно-заповідного фонду України; 3) для збереження генофонду лісових порід посилити контроль за охороною і збереженням генетичних резерватів; 4) внести зміни для забезпечення переходу до вибіркової системи господарювання як основи вивчення лісового господарства; 5) порушити клопотання стосовно включення Карпатського біосферного заповідника до Всесвітньої мережі природного і культурного спадку ЮНЕСКО.

До Конференції українською і англійською мовами видано тези 129 доповідей. Готується до друку збірник матеріалів, який вийде у Швейцарії.

Для учасників Конференції була організована широка культурна програма. Перед гостями виступив Закарпатський народний хор, проведено екскурсію до Мукачівського замку та Угольських і Чорногірських пралісів.

Відбулась також презентація виданої українською та німецькою мовами книги «Праліси в центрі Європи. Путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника», який став визначною подією в науковому та культурному житті України.

Ф.Д. ГАМОР